



El Centre

El Pla del Penedès

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Carrer Sant Jordi, 12-14
Emplaçament Al tram central del carrer Sant Jordi, lateral nord.
Alçada: 220,5

Coordenades:

Latitud: 41.41808
Longitud: 1.71201
UTM Est (X): 392364
UTM Nord (Y): 4585970

Classificació

Número de fitxa 08164 - 20
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani Noucentisme Popular
Segle XIX-XX
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Degradació de l'estructura de coberta, de ferro, de sala d'actes, que és un element rellevant històric i arquitectònic del conjunt d'edificis.
Protecció Legal
Observacions protecció: BCIL, Acord Ple Consell Comarcal 21/01/2016
Número inventari 8946-I, Catàleg Patrimoni Cultural Català
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Social
Titularitat Privada
Titular: 2461313CF9826S, 2461312CF9826S
Autoria de la fitxa Josep Font i Piqueras
Data de registre de la fitxa: ds., 06/05/2017 - 02:00

Descripció

Conjunt d'edificis que constitueixen la seu del Centre Agrícola-Unió d'Agricultors, amb orígens als segles XIX i amb fort arrelament històric i sentimental al municipi.

Es tracta del conjunt arquitectònic conegut popularment com "El Centre", Centre Agrícola i Social, situat als números 12 i 14 del carrer Sant Jordi, al centre del Pla del Penedès situat als números 12 i 14 del carrer Sant Jordi, al centre del Pla del Penedès. El conjunt és format per dos immobles contigus, que daten aproximadament de mitjan segle XIX, reformats posteriorment, i d'una sala polivalent o espai escènic agregat, situat al nord-est dels esmentats edificis, que correspon a la darrera incorporació al conjunt (DIVERSOS AUTORS, 2011: 198). Es tracta doncs d'una agrupació de tres volums edificats.

L'origen dels edificis sembla correspondre a habitatges populars construïts vers mitjan segle XIX, aproximadament de cós i mig d'amplada, seguint l'estil de la resta d'immobles del mateix carrer i del poble. Així és després de les façanes d'ambdós edificis, amb doble balcó al primer pis i sense disposar de cap tret particular que els distingeixi d'una casa corrent i els identifiqui com a centre social. Posteriorment, probablement cap a finals del segle XIX, l'interior de l'edifici situat al número 14 degué ser reformat per adaptar-lo a local recreatiu, mentre que el situat número 12 encara avui manté part dels trets d'antic habitatge. Més endavant, es construï el volum destinat a sala polivalent, edificat sobre els antics patis posteriors d'ambdós immobles i orientat a la inversa d'aquests, paral·lel al carrer. Els tres edificis van ser finalment comunicats a través de diversos accessos entre ells.

L'edifici situat al número 14 és constituït per planta baixa i pis. La façana, simètrica, mostra dos accessos a la planta baixa, centrats, amb portes de factura recent. Al pis hi ha els dos balcons, amb volada de pedra motllurada i barana de ferro. Sobre aquests, en el que hauria estat la planta sota-coberta hi ha dues finestres cegades amb claustres de ceràmica. El coronament de la façana és mitjançant una cornisa llisa; la coberta, a dues aigües. A l'interior, la planta baixa, avui utilitzada com a bar, correspon a una sala diàfana en la que destaquen les dues columnes de ferro colat que suporten l'embigat de fusta, originàries de la possible adaptació de l'edifici a sindicat agrícola-centre recreatiu, freqüents en l'arquitectura d'edificis comercials (mercats, botigues), i recreatius des de finals del segle XIX (FREIXA, 1981:197). Als fons de la sala hi ha l'accés principal a la sala polivalent, mentre que en els laterals presenta dos accessos a l'edifici contigu del núm. 12, des d'on s'accedeix al primer pis. Aquest pis actualment correspon a una sala diàfana, polivalent, reformada, amb la coberta nova suportada per una encavallada de fusta. A l'extrem nord d'aquesta sala, ocupat com a espai de reunions, hi ha un armari amb diverses plaques de records d'actuacions de la Coral Sol Ixent. Per la mitgera sud, a través d'unes escaletes, s'accedeix a una sala de reunions i a un petit terrat, l'únic existent del conjunt, ambdós espais corresponents al pis superior de l'edifici situat al núm. 12.

Immoble situat al número 12 és constituït per planta baixa, una planta entresol i la planta pis. La façana a la planta baixa presenta dos accessos, un a l'oest, d'arc rebaixat amb porta de ferro, a través del qual s'accedeix al vestíbul de l'immoble, i un a l'est, de llinda plana i porta de dues fulles, de ferro, que dona accés a un llarg espai actualment emprat com a magatzem del bar i que representa el corredor d'accés secundari a la sala d'actes, situada al fons.

Observacions:

Cont. Descripció:

A l'entresol hi ha una única finestra, sobre l'eix de la porta de doble fulla, que és balconera, amb barana de ferro; mentre que a la planta pis la façana presenta dos balcons, idèntics als de l'immoble del número 14. Remata la teulada una cornisa motllurada, a la que se li adossa el canal de peces ceràmiques que recull l'aigua pluvial de la coberta, també de dues aigües. El vestíbul de l'immoble és interessant, essent una de les parts antigues conservades. Presenta una escala amb graons de ceràmica i marxapeu de fusta, que duu, com dèiem anteriorment, a la sala polivalent situada sobre l'actual bar. En el primer replà, planta entresol, hi ha dues portes que condueixen a sengles habitacions destinades a

despatx i aula, amb sostre de revoltons. En un racó de l'aula hi ha un revestiment ceràmic amb rajoles de cuina datades aproximadament de principis del segle XX. El pis superior correspon a la sala de reunions i terrat, ja esmentats, als quals s'hi accedeix per la sala polivalent del pis de l'edifici situat al número 14.

El tercer volum del conjunt correspon a la sala d'actes situada al nord dels edificis esmentats.

Correspon a una gran sala aproximadament de 180m², de planta lleugerament trapezoïdal, totalment diàfana, tret de l'extrem nord-oest, on hi ha l'escenari, entarimat, del qual destaca la bocana amb vasa d'adorn de guix, motllurada. De l'edifici és rellevant la conservació del paviment de la sala, de rajola hidràulica amb motius geomètrics, i especialment també l'estructura de la coberta, formada per tres encavallades de ferro, tipus Howe, amb pèndoles unides a un tirant, que sostenen els cabirons de fusta sobre els que descansen les llates, que suporten l'actual coberta de fibrociment.

Història

L'origen de l'actual Centre Agrícola-Unió d'Agricultors es remunta a finals del segle XIX, en el context del conflicte rabasser i l'associació dels pagesos amb l'objectiu de defensar els seus interessos, aspectes generalitzats a Catalunya en aquella època. En el mateix ambient i paral·lelament van proliferar les associacions polítiques, moltes d'elles en defensa dels drets dels pagesos.

El 18 de juny de 1892 l'associació política Centre Republicà Democràtic Federalista, amb seu als números 12 i 14 del carrer Nadal, avui carrer Sant Jordi. Poc després, el 9 d'agost del mateix 1892 es va constituir l'Aliança Planenca, el braç recreatiu del Centre Republicà, amb qui compartida la seu (DIVERSOS AUTORS, 2011: 197). Es tracta de les dues associacions a través de les quals es forja l'ús de l'edifici com a centre socio-polític.

L'origen directe de l'actual Centre cal buscar-lo, però, en la fundació de la Unió d'Agricultors el 27 d'agost de 1904, amb seu també al mateix emplaçament, que serà rellevada pel Sindicat Agrícola Cooperatiu-Unió d'Agricultors, fundada el 8 de juliol de 1911 i de la que en consten un Reglament aprovat el 23 d'abril de 1912 (DIVERSOS AUTORS, 2011: 197-198). El sindicat, amb una ideologia d'esquerres, es va enllaçar amb les formacions polítiques afins, i en l'època de la República l'edifici va ser seu d'Esquerra Republicana de Catalunya i de la Unió de Rabassaires, mentre que durant la Guerra Civil va ser un dels principals centres de l'activitat republicana del municipi. Precisament en motiu d'aquesta filiació política, en finalitzar la guerra el recinte va ser requisat, tancat i espoliat, passant a mans de l'Organización Sindical Española (DIVERSOS AUTORS, 2011: 198), el sindicat vertical del règim franquista, amb la propietat registrada a nom de la Delegación Nacional de Sindicatos de la Falange Española y de las JONS (GENERALITAT DE CATALUNYA, 1985:51). Durant aquella època, entre els anys quaranta i seixanta-cinc (LLORAC, 2015: 225), l'edifici va ser utilitzat com a escola i temporalment com a habitatge de mestres (DIVERSOS AUTORS, 2011: 198), fins que vaser tancat i abandonat fins l'any 1978.

Amb la caiguda del règim franquista, l'any 1976 l'edifici va passar a mans municipals, adquirint-lo per evitar-ne la subhasta pública, empès per la pressió d'una significativa part dels planencs, els antics socis del Centre, que en preservaven l'ànima del record i valors, que finalment van aconseguir que els hi fos retornat, després d'una sol·licitud presentada l'agost de 1977. La cessió de l'immoble es va protocol·laritzar l'11 d'abril de 1978 en una sessió extraordinària de l'Ajuntament, retorn que va tenir notable ressò mediàtic atès que va ser la primera devolució a Catalunya d'un local incautat pel franquisme (LA VANGUARDIA, 1978:27). El procés de retorn no es va finalitzar fins el 6 de gener de 1984, data en que es va celebrar l'acte públic de lliurament de les escriptures de propietat al Centre (DIVERSOS AUTORS, 2011: 199).

Després de la recuperació, el Centre, registrat com a sindicat agrícola el 1979 amb el nom de Centre Agrícola-Unió d'Agricultors, rememorant doncs la denominació original, ha anat fluctuant amb alts i baixos en quant a activitats i conservació arquitectònica, que en els darrers temps, a partir de l'any 2004, quan es va celebrar el 25è aniversari de la reobertura i el centenari de la Coral Sol Ixent, sembla consolidar-se a d'una banda acompanyant activitats de múltiples entitats i, de l'altra, mitjançant projectes de reforma des de l'any 2009

(DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 2015) i la declaració de l'edifici com a Bé Cultural d'Interès Local en el Ple ordinari del Consell Comarcal de l'Alt Penedès de 21 de gener de 2016.

Bibliografia

DIPUTACIÓ DE BARCELONA. Oficina Patrimoni Cultural, Expedient de declaració de "El Centre" (El Pla del Penedès. Alt Penedès) com a Bé Cultural d'Interès Local, inèdit, 2015.

DIVERSOS AUTORS (2011): El Pla del Penedès. Entre un mar de vinyes, Ajuntament del Pla del Penedès-Edicions i Propostes Culturals Andana, SL.

FREIXA, MIREIA (1981), "Progressisme i tradició a l'arquitectura de Lluís Moncunill", D'art, núm. 6-7, p. 194-206.

GENERALITAT DE CATALUNYA. Departament de Treball (1984) Informe sobre els patrimonis confiscats a les cooperatives el 1939.

LA VANGUARDIA (premsa), núm. 34.803, Barcelona, Sábado 6 de mayo de 1978, p. 27

LLORAC I SANTIS, Salvador (2015): El Pla del Penedès. Un municipi al cor de la comarca del Penedès històric, El Cep i la Nansa.





